

3. Стратегія економічних реформ і соціального розвитку України (2004-2015) „Шляхом Європейської інтеграції” / Авт. кол.: А.С. Гальчинський, В.М. Геєць та ін.,: Нац ін-т стратег. дослідж., Ін-т екон прогнозування НАН України, М-во економіки з питань європ інтегр України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.
4. Commision comments on research infrastructures and the ERA // Cordis focus Supplement. – 2001. – N 169. – P. 1–2.
5. Histoire de la France industrielle. Sous la direction de Maurice Lévy-Leboyer. Larousse Bordas, 2003.
6. Kay J. Foundation of Corporate Success: How business strategies add value. – Oxford: Oxford University Press, 2004. – 416 p.
7. Mascitelli R. The Growth Warriors. Creatins Sustainable Global Advantage for America's Technology Industries. Technology Perspectives, Northridge, Calif, 2003.

Лисаченко А.И., Куликова Н.А.

ИНТЕГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В УСЛОВИЯХ МЕЖДУНАРОДНОЙ ГЛОБАЛИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ

В мировой экономике отмечается тенденция к концентрации и глобализации производства, путем формирования крупных корпоративных объединений. Глобализация экономики приобрела решающее значение для многих стран мира. Под влиянием развития средств труда, новых технологий совершенствуются экономические отношения, происходят радикальные изменения в отношениях собственности (особенно в странах с переходной экономикой). Экономически развитые страны пытаются различными способами укрепить свое монопольное положение на рынке, путем интеграции капитала в различные отрасли народного хозяйства, чем усиливают взаимозависимость стран мира. В этих условиях ни одно государство не может занимать пассивные позиции, тем более Украина, стремящаяся к вхождению в систему нового мирового порядка.

В современной экономической литературе отношение к глобализации неоднозначное. Известные украинские ученые отмечают в глобализации опасность для страны. Так, академик НАН Украины Ю. Пахомов утверждает, что на почве глобализации происходит угрожающая деформация финансово-рыночных механизмов [1]. Не менее категоричную точку зрения по этому поводу имеет и член-корреспондент НАН Украины О. Белорус, по его мнению, глобальный капитал порождает мощные спекулятивные финансовые потоки, разрушающие экономику слабых государств и дестабилизирующие рынки даже сильных стран [2]. Развитие процессов глобализации и международной интеграции непосредственно отражается и на национальной экономике Украины, что делает актуальной проблему обеспечения национальной безопасности страны при усилении международных связей.

Одним из факторов углубления финансовой глобализации, в современных условиях, является экспорт капитала. Слияние финансового капитала с промышленным капиталом, и образование на этой основе интегрированных корпоративных структур отражает тенденции развития мировой экономики. Взаимозависимость основных видов капиталов достигла такой степени, что их автономное существование не представляется возможным.

Возможным способом преодоления негативных последствий глобализации могут выступать интеграционные процессы, которые на национальном уровне могут проявляться в формах создания промышленно-финансовых групп, совместных с иностранными инвесторами предприятий, территориальных и отраслевых интегрированных структур малого и среднего бизнеса и должны развиваться в направлении преодоления основных преград для вхождения Украины в экономическое международное сообщество.

Расширение Европейского Союза ставит перед Украиной два основных задания. Первое из них - необходимость ускорения экономических реформ в целом и реструктуризация производства. Возможность воспользоваться позитивными эффектами расширения определяется уровнем и динамикой развития украинской экономики, её способностью быстро адаптироваться к изменениям на международных рынках. Второе задание состоит в необходимости поиска новой модели сотрудничества с расширенным Европейским Союзом. Решение данных задач предполагает соответствующие внутренние мероприятия так и ответные шаги со стороны ЕС.

Именно крупные интегрированные структуры могут стать локомотивами, способными вывести экономику из кризиса, интегрировать в европейское и мировое хозяйство. Одной из форм проявления интеграционных процессов является создание интегрированных предпринимательских структур, промышленно-финансовых групп и финансово-корпоративных объединений. Основная причина интеграции предприятий состоит в стремлении получить и усилить синергетический эффект, то есть взаимодополняющее действие активов двух или нескольких хозяйствующих субъектов, совокупный результат которых превышает сумму результатов отдельных действий этих компаний.

Источники и литература

1. Пахомов Ю. Україна і виклик глобалізації // День. – 7 січня. – 2001.
2. Белорус О. Императивы стратегии развития Украины в условиях глобализации // Экономика Украины. – 2001. – №11. – С. 5.

Лисенко А.О., Чумаченко Г.В.

СТАН ТРАНКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УКРАЇНІ

Україна на нинішньому етапі свого розвитку впритул наблизилась до вироблення власної концепції регіональної політики, невід'ємною складовою якої повинна стати і регіональна транскордонна співпраця. Існуючий в Європі багаторічний досвід регіонального співробітництва є хорошим матеріалом для адаптування його на українському ґрунті. Перші спроби участі українських регіонів у транскордонних регіональних об'єднаннях показали слабкі місця як українського правового середовища, так і нестачу сучасних технологій управління подібними процесами. Сучасна концепція транскордонного співробітництва у сфері регіонального розвитку пропонує переосмислити застаріле уявлення про адміністративно-територіальний устрій країни, про жителів прикордонних територій, розвиток цих територій і їх проблемах. Які б шляхетні цілі не переслідували держави, будуючи її укріпляючи свої кордони, жителі прикордонних регіонів опиняються в зовсім невигідному становищі, випробуючи на собі обмеження, пов'язані з пересуванням людей, товарів, ідей та послуг. До того ж, находясь на периферії країни, вони зазнають традиційну неувагу до них зі сторони центральної влади й стають заруч-

никами регіональної диспропорції.

Єврорегіони як форма прикордонного співробітництва сприяють посиленню і поглибленню добросусідських відносин між державами, є своєрідним інструментом для інтеграції тієї чи іншої країни в європейські структури. Це особливо важливо для України у зв'язку з просуванням кордонів Євросоюзу на схід. Єврорегіони розглядаються і як засіб врегулювання можливих територіальних проблем двох держав. Це свого роду і полігон для апробації сумісності законодавства різних країн і правових систем. Проблеми транскордонного співробітництва, досліджуються у наукових установах НАН України, у вищих навчальних закладах. Але вони не пов'язані єдиною програмою, немає відповідної координації досліджень, недостатній зв'язок між науковими установами і зацікавленими міністерствами та відомствами. Щоб запобігти вади, необхідна програма, яка буде розроблена загальними зусиллями.

Однак сьогодні можна говорити лише про спроби наблизитися до розуміння такого феномена, як єврорегіони, оскільки законодавча база України дозволяє поки що лише імітувати на своїй території європейські моделі. Тому в центрі уваги – правовий аспект. Але крім правових аспектів, що стимулюють розвиток єврорегіонів, є організаційні. Виявилося, що не так-то просто погодити навіть діяльність українських держадміністрацій у рамках єдиної структури. Основна проблема організаційних аспектів єврорегіонів в Україні – неможливість поєднання інтересів всіх учасників та визначення пріоритетів співробітництва, а також загальних концепцій і стратегій розвитку. Слід зазначити, що формування єврорегіональних структур в країнах СНД істотно відрізняється. Якщо для західних країн ключовим словом є "покращення" розвинутої багаторівневої системи взаємовідносин, то для країн Східної Європи головною метою є "поновлення" співробітництва всіх рівнів. Спільними тут є загальноєвропейські пріоритети безпеки стадії розвитку і побудови транс'європейських мереж. Істотно відрізняються рівень ринкових відносин і "стартові" умови взаємодії на міждержавному і регіональному рівнях.

Таким чином, можна стверджувати, що однією з найбільш ефективних організаційних форм транскордонного співробітництва є єврорегіони. Вибір конкретних форм і механізмів прикордонного співробітництва виходить з їх ефективності. Для рішення транскордонних проблем єврорегіони виступають більш конкурентоспроможними і результативними інструментами в створенні нового європейського порядку у порівнянні з регіональними урядовими структурами.

Серед основних методологічних підходів є інформованість о планах розвитку сусідніх територій. Кожен учасник транскордонного співробітництва повинен інформувати про реалізацію значних інвестиційних проектів, щоб уникнути конфліктних ситуацій на кордоні.

Для цього у Європі користуються так званим проблемним каталогом регіонів, який необхідно розробити в Україні. Для розробки каталогу слід створити робочі комісії регіонів, до складу яких повинні увійти представники науково-дослідницьких установ, зацікавлених міністерств та відомств, місцеві органи влади.

Любич Б.Б. ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВИЙ МЕХАНИЗМ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ ВЭД

Постепенная интеграция локальных экономик в мировое хозяйство требует последовательной политики адаптации правовой базы и всего хозяйственного механизма, к требованиям, которые предъявляет мировая экономика в условиях глобализации. К этим требованиям должна быть адаптирована и деятельность субъектов ВЭД. Противоречие интересов экспортёров и импортёров, которое проявляется в различном влиянии одних и тех же валютно-финансовых рисков на результаты их деятельности, должно быть уравновешено при помощи рыночных механизмов. Увязка этих противоречий и их использование с пользой для всех участников внешнеэкономической деятельности с помощью известных форм регулирования, которые требуют нового содержания в современных условиях, является достаточно актуальной проблемой.

Современные авторы при описании регуляторных механизмов ограничивается понятием валютного регулирования внешнеэкономической деятельности. В связи с этим представляется важным дать определение и раскрыть содержание валютно-финансового механизма внешнеэкономической деятельности предприятий и его принципиальных отличий от валютного регулирования, как одной из форм государственного регулирования международных экономических отношений.

Валютно-финансовый механизм внешнеэкономической деятельности представляет собой систему взаимозависимых элементов, которые определяют экономические отношения, возникающие в процессе экспортно-импортной деятельности между субъектами хозяйствования.

Экономика Украины по своим масштабам, согласно классификации И.Фишера [1], может быть определена как "очень маленькая и открытая", а, следовательно, в значительной степени зависимая от внешнеэкономических операций и состояния платежного баланса в целом. Наиболее адекватное описание реакции такой экономики в целом на различные меры, применяемые правительством, и поведения экспорта и импорта может дать модель Манделла-Флеминга. Для того, чтобы проследить, как валютная политика и фискальные действия правительства отражаются на эффективности внешнеэкономической деятельности необходимо рассмотреть состояние и динамику экспорта и импорта в последние годы.

За период с 1999 по 2004 год сложился процесс устойчивого роста экспортной и импортной активности Украины [2]. При этом экспорт растет опережающими темпами, что дает прирост положительного сальдо платежного баланса. Это в свою очередь вызывает рост ВВП и международных валютных резервов. Такая динамика вполне объяснима постепенной девальвацией гривны по отношению к основным валютам (за исключением доллара), что повышает эффективность экспорта. Но сложившаяся ситуация негативно сказывается на эффективности импорта, что в свою очередь ведет к подорожанию импортных товаров и росту уровня потребительских цен в стране. Валютно-финансовый механизм призван защищать интересы всех субъектов внешнеэкономической деятельности, поэтому необходимо перераспределение валютных премий между участниками ВЭД.

Объем экспорта/импорта в значительной степени пропорционально зависит от курсов основных валют, исключение составляет лишь курс американского доллара. Начиная с 2001 года, политика НБУ направлена на удержание курса доллара за счет валютных интервенций. Однако, правительство слабо страхует валютные риски импортёров, почти не перераспределяя валютную премию от экспорта, хотя такие действия являются необходимыми, поскольку позволяют снизить стоимость импортных товаров. Кроме того, удержание курса доллара основывается на психологических и политических факторах. В то же время, удерживание курса доллара никак не отражается на субъектах ВЭД, которые ведут расчеты в других свободно конвертируемых валютах. Для них политика денежной экспансии, проводимая в условиях плавающего валютного курса, означает повышение эффективности экспортной деятельности, за счет снижения эффективности импорта. В этой ситуации необходимо использование механизмов хеджирования валютных рисков.